

M. CRUSAFONT I SABATER

LES ENCUNYACIONS MONETÀRIES DEL MONESTIR DE POBLET

ABSTRACT

The monastery of Poblet was allowed to make some monetary issues during 14 th. and 15 th. centuries. Nevertheless there was no numismatic evidence of these productions since a few years ago.

This study summarizes all the information about Poblet monetary issues available from written sources and it has reference to some coins, from two different types, wich have been hyphotheticaly attributed to Poblet recently. Finally, this paper presents a new type of coin wich can be certainly attributed to Poblet. This coin corresponds to the time of the abbot Domenech Porta (1502-1526) and it bears his heraldic shield.

INTRODUCCIÓ

La participació en els afers monetaris dels grans dignataris eclesiàstics, bisbes i abats és una constant històrica en els temps alt medievals.

Sens mouren's de l'àmbit català podem recordar, en aquest sentit, el paper determinant del bisbe Frodoí de Barcelona en la moneda d'aquest comtat, ja en temps carolíngis. O bé les sèries monetàries emeses pels bisbes de Vic i Girona, amés de les dels bisbes de la Seu d'Urgell, encara no retrobades. També podriem recordar les explícites peces del bisbe Pere de Girona a Carcassona amb la llegenda PETRUS EPISCOPUS o, encara i força més tard, la participació dels bisbes d'Arles en les monedes provençals del temps d'Alfons I. En aquest darrer cas la participació episcopal es fa ben evident per la presència d'una mitra a l'anvers.¹

1. Per als amonedaments catalans i catalano-llenguadocians vegeu M. Crusafont, *Numismàtica de la Corona Catalanoaragonesa medieval*, Madrid 1982. Pel que fa als amonedaments de Carcassona vegeu M. Crusafont, "Simó de Montfort i la moneda de Carcassona", *Acta Numismàtica* 17-18, 1987-88, pàgs. 225-256.

La data relativament tardana de la fundació i desenvolupament de Poblet i la seva ubicació a la Catalunya Nova fan, en principi, poc avinent que aquest monestir hagués tingut algun paper en l'etapa que comentem. Els comtes barcelonins, cada cop més hegemònics dins del context plural dels comtats catalans tendiren, cada vegada més clarament, a unificar la moneda i a no alienar a favor dels comtes o dels eclesiàstics, cap altre dret de moneda. Recordem la recuperació de la moneda comtal de Besalú, des del 1111, la de Cerdanya el 1118, la del Rosselló el 1172 i la de Girona administrada pels bisbes, en temps d'Alfons I. Poblet, que tot just iniciava els seus passos el 1150, tenia poques probabilitats d'obtenir un dret monetari. Tot i així ja veurem que tingué alguna participació en la moneda comtal urgellera.²

Molt més lògica és, en canvi, la intervenció de Poblet en els afers relatius a la moneda catalana local. Aquestes sèries monetàries es començaren a produir a finals del segle XIII i tingueren un paper important fins als inicis del segle XVII. Poblet, que tenia amplis dominis i es trobava en un context favorable, va emetre moneda local en més d'una ocasió, com ens és ben documentat.

La participació de Poblet en els afers monetaris és una qüestió completament absent en l'àmplia bibliografia de que avui podem disposar referent al gran monestir cistercenc. I no deixa de cridar l'atenció aquesta absència quan sabem que les notícies sobre les emissions monetàries de Poblet provenen de fonts ben conegudes des de fa molt temps. Cal doncs pensar que, per alguna raó que ignorem, la historiografia oficial del monestir no ha volgut entrar en aquesta temàtica.

POBLET I LA MONEDA COMTAL D'URGELL

La primera notícia que ens relaciona Poblet amb les emissions monetàries sorgeix d'un document del 1208. En aquesta data el comte Ermengol VIII d'Urgell i la seva muller Elvira cedeixen al monestir de Poblet el delme del benefici de la moneda comtal urgellera, tant de la que es batés a Agramunt, que era el taller habitual, com de la que es pogués batre en qualsevol altre lloc del comtat.³ Aquesta donació era un nou benefici cedit al monestir que ja el comte Ermengol VII (1154-1184) havia pres sota la seva protecció.⁴

2. Per als amonedaments comtals i episcopals i el procés de recuperació vegeu A. M. Balaguer, *Història de la moneda dels comtats catalans*, Barcelona 1999. Quan més tard es crearen noves titulacions comtals com ara el comtat de Prades, erigit per Jaume II el 1324, es feu expressa menció de què això no comportava en cap cas un dret de moneda. Vegeu Torrell-Planas, *Llibre de Prades*, 1982, pàg. 75.

3. F. Carreras Candi, "Monedes del Urgellet", *Boletín de la Sociedad Artístico-Arqueológica Barcelonesa*, 1906, pàg. 68.

4. Ferran de Sagarra, *Sigil·lografia Catalana*, Barcelona 1922, vol. II, pàg. 7.

Fins fa pocs anys, les monedes urgelleses anteriors a Ermengol VIII presentaven tipologies diverses, però les d'aquest comte i els seus successors sempre tenien a l'anvers el dibuix d'un bàcul. Botet i Sisó relacionà la figura del bàcul amb l'esmentada donació a Poblet. Així, doncs, cregué que el bàcul que apareix a la moneda urgellesa des d'Ermengol VIII expressava la donació del delme a Poblet feta per aquest comte.⁵ Aquesta hipòtesi tenia, però, un inconvenient greu: la donació del delme l'havia feta el comte Ermengol VIII l'any 1208, justament el de la seva mort. Semblava impossible que totes les monedes d'aquest comte haguessin estat produïdes precisament en els pocs mesos que separaven la donació a Poblet de la seva mort. És per això que nosaltres pensarem si el bàcul no hauria estat més aviat una conseqüència de la protecció sobre Poblet a que s'havia compromès el seu antecessor Ermengol VII.⁶

Finalment, però, el bàcul ha resultat no tenir cap relació amb Poblet sinó amb l'anterior participació dels bisbes d'Urgell en la moneda del comtat. Anna M. Balaguer ha trobat nova documentació que demostra l'existència d'unes primitives emissions episcopals urgelleses i ha pogut deduir que a partir d'un determinat moment els comtes degueren voler monopolitzar el numerari del comtat, compensant als bisbes amb una participació en el benefici de l'emissió de la moneda comtal. La participació episcopal restaria explicitada amb l'aparició del bàcul a les monedes comtals urgelleses, una situació ben semblant a la que abans hem esmentat que es produí a Arles amb la moneda reial-episcopal d'aquesta població. L'aparició recent d'altres tipus amb bàcul anteriors a Ermengol VII ha confirmat aquesta interpretació.⁷

Així, doncs, la participació i el paper concret de Poblet en els amonedaments comtals urgellesos cal reduir-lo a la percepció del delme del benefici a partir del 1208.

L'any 1223 el comte Grau de Cabrera va fer donació als bisbes de la Seu del delme del benefici de la moneda comtal. Es tracta probablement d'una renovació mes que no pas d'una donació nova⁸ i, en tot cas, no sembla que aquest fet afectés la percepció d'un altre delme per part de Poblet ja que, segons Monfar, el monestir cistercenc encara percebia aquest delme l'any 1304.⁹

Com que la moneda comtal urgellesa es va extingir, segons les dades actualment disponibles, amb el comte Pere (1347-1408), sembla probable que el delme

5. J. Botet i Sisó, *Les monedes catalanes*, Barcelona 1908, vol. I, pàgs. 151-152

6. M. Crusafont, *Numismàtica...* op. cit. pàg. 66.

7. A. M. Balaguer, "Les primeres amonedacions episcopals i comtals d'Urgell", *Acta Numismàtica* 21-23, Barcelona 1991-93, pàgs. 395-406.

8. J. Botet, *Les monedes...* op. cit. vol. I, pàgs. 151-152 i vol. III, pàg. 546.

9. D. Monfar y Sors, *Historia de los Condes de Urgel*, Barcelona 1852, vol. II, pàgs. 283-324.

a favor de Poblet instituit el 1208 es devia mantenir fins a les darreres emissions d'aquest comtat.

LA MONEDA CATALANA LOCAL

La forma descentralitzada de les emissions monetàries és un fet que s'anirà repetint al llarg de la història de Catalunya i les motivacions no sempre seran les mateixes.

La descentralització inicial dels comtats no fou altra cosa que una lògica conseqüència de la independització, per separat, dels diferents comtats. Tot i així, la cessió de les monedes de Vic i Girona als bisbes respectius feta pel comte de Barcelona-Vic-Girona demostra també que les emissions per àmbits territorials comtals no semblava pas estranya als governants d'aquell període.¹⁰

Les emissions locals, emanades generalment d'iniciatives municipals, tenen un altre origen i motivació, però en algun cas s'arribà a invocar l'antecedent comtal-episcopal. Aquest és el cas, per exemple de la moneda Vic. L'any 1461 els consellers municipals de Vic demanaren al rei Joan II que els concedís novament l'antic dret de moneda, renunciat el 1315. Aquesta petició feu exclamar a Botet que "jamay la ciutat havia tingut dret d'encunyar moneda... malgrat lo que els consols de Vic exposaren al rei. Els que tingueren aquest dret foren els bisbes i el capítol de Vic..."¹¹

El que diu Botet és ben cert, però cal entendre la petició dels síndics com una hàbil maniobra política, que es podia recolzar, encara, en el fet que la ciutat havia passat a ésser de domini reial.

De tota manera, la moneda local sorgí, en termes generals *ex novo* i com a resposta de les ciutats catalanes a la manca de moneda menuda. Aquesta carència es feia més carregosa encara en aquelles poblacions que tenien fires. L'origen de la carència cal cercar-la en el litigi per la llei del diner de tern que es debatia a la ciutat emissora, Barcelona i que havia fet suspendre les encunyacions de petit numerari des de finals del segle XIV. Com que el plet no es resolgué fins a inicis del segle XVI i encara les emissions fetes després foren insuficients fins a la creació de l'ardit l'any 1612, als segles XV i XVI proliferaren més que mai els amonedaments locals.¹²

10. Des dels inicis els comtats de Barcelona, Girona i Ausona tingueren un mateix comte. Aquest s'assegurà la moneda de Barcelona, però cedí l'administració de les de Girona i Ausona als bisbes respectius, que des la cessió s'ocuparen de les emissions. Vegeu A. M. Balaguer, *Història..* op. cit.

11. J. Botet, *Les monedes..* op. cit. vol. II, pàg. 279.

12. Vegeu àmplia anàlisi d'aquestes qüestions a M. Crusafont, *La moneda catalana local*, Barcelona 1990.

La moneda local, sorgida d'iniciatives municipals, tingué, doncs, una funció substitutòria davant la manca de petit numerari de curs general provocat per l'aturada de les emissions barcelonines. No foren monedes-valor com les que es feien a la seca reial sinó que prengueren el nom de senyals perquè eren peces fiduciàries canviabls en moneda de curs general. Cada municipi establia els mecanismes de canvi, assegurava el curs de la moneda amb el dipòsit de l'import de l'emissió i garantia el canvi en moneda reial als no residents a la vila emissora.

Aquestes emissions monetàries locals comptaren sovint amb l'autorització reial, encara que hi ha nivells molt diferents en la qualitat de les peces emeses i en la seva cobertura legal.

Amb tot, la moneda local evità els greus problemes que solen crear les situacions d'escassetat de numerari i permeté mantenir el nivell dels petits intercanvis, una qüestió vital en les ciutats més petites.

La moderació de les emissions garantí la bondat del mètode, la persecució dels falsaris es feu amb prou eficàcia i fins i tot quan es detectà un excés de circulat hom no dubtà de sagnar-ne una part a fi de no fer caure el valor de les peces locals del moment.¹³

Es clar, doncs, que els síndics de les ciutats emissores de la moneda local coneixien perfectament els mecanismes de la política monetària i, almenys fins als inicis del segle XVII, portaren una pràctica emissora assenyada i prudent. La disfunció apareix a principis del 1600 quan algunes poblacions ultrapassaren, de molt, els volums convenients. Fou llavors quan Barcelona, que ja havia superat la crisi que havia enrunat el seu comerç a finals del segle XV, reprengué les regnes de la política monetària amb l'emissió de l'ardit i reconduí el curs de la petita moneda.¹⁴

LES MONEDES EMESES A POBLET

Disposem de tres notícies documentals que ens mencionen emissions monetàries a Poblet. No totes tenen, però, la mateixa significació:

1 - Any 1564. En aquesta data fou publicada una *Aritmètica* de la qual fou autor Antich Roca. En aquesta obra dóna una llista de les poblacions catalanes que en aquell moment batien moneda local i entre elles hi menciona el monestir de Poblet.¹⁵

13. Així ho feren, per exemple els pahers de Lleida el 1371. Vegeu M. Crusafont, *La moneda*.. op. cit. pàg. 193.

14. Per a una visió sintètica de la qüestió vegeu M. Crusafont, *Història de la moneda catalana*, Barcelona 1996, pàgs. 101-105.

15. Antich Roca, *Arithmética por Antich Roca de Gerona compuesta, y de varios autores recopilada*.. Barcelona 1564.

2 - Anys 1640-1652. Segons Morera, l'abat de Poblet "Rafael Llobera (1640-1644) tomó partido por el rey en la lucha de Felipe IV contra los catalanes, acuñando moneda de plata con las armas reales y las iniciales PO".¹⁶

3 - Any 1647. Els síndics de La Selva del Camp, dolguts perquè altres poblacions no acceptaven els seus menuts, acordaren en aquesta data recusar "los menuts batuts per Valls, Siurana, Montblanc, Prades y lo monastir de Poblet".¹⁷

La primera font és de tot crèdit. Ja en temps de Botet es coneixien moltes de les amonedacions de les vint-i-quatre poblacions emissores de moneda mencionades per Antic Roca i la major part de les que mancaven han estat trobades en els darrers anys. Avui podem afirmar que la llista d'Antic Roca és essencialment certa i que, en tot cas, només se li pot retreure que no fou encara exhaustiva. No hi ha raó, doncs, per dubtar que Poblet, dins els dominis del qual hi havia diferents poblacions, va batre moneda local al segle XVI. Més endavant comentarem quines monedes podrien correspondre a aquest període.

La segona notícia demana, en primer lloc, algunes precisions. És cert que Rafael Llobera fou abat entre el 1640 i el 1644, però també ho és que va tornar a ocupar el càrrec entre el 1648 i el 1652. En aquests temps el càrrec abacial era quadriennal i en el període intermedi, 1644-1648, el tingué Jaume Pallarès.

L'adscripció política del monestir fou, segons els historiadors de Poblet, força oscil·lant durant tota la contesa i amb l'objectiu de protegir la institució s'inclinà successivament cap a la banda del que dominava el territori.¹⁸ En qualsevol cas, no sembla pas probable que Llobera pogués fer moneda a nom de Felip IV en la seva primera etapa perquè Poblet es va mantenir dins l'òrbita de la Generalitat i fins i tot consta que la reelecció de Llobera el 1648 fou una imposició dels francesos, que el tenien com a home de la seva plena confiança.¹⁹ Encara el 1647 Condé va establir un temps el seu post de comanament a Poblet, després del seu intent fracassat sobre Lleida.

La inclinació decidida de Llobera i Poblet envers Felip IV sembla que cal situar-lo el 1649, quan l'exèrcit castellà ocupà el territori i consta positivament que el monestir recolzà l'intent del batlle de Vimbodí de promoure un aixecament favorable a Felip IV el 1650 i assassinar, cosa que no aconseguí, Josep de Margarit, governador general de Catalunya.²⁰ Per tant, si Llobera va fer moneda a nom de Felip IV havia d'ésser en els darrers anys de la guerra, segurament entre el 1650 i el 1652 en què va acabar el seu segon mandat.

16. E. Morera, *Tarragona Cristiana*, vol. I, Tarragona 1981, pàg. 651.

17. E. Fort i Cogul, *Notícia de Siurana de Prades*, Santes Creus 1975, pàg. 57.

18. Aquest fet és exposat amb prou claretat per B. Morgades, *Historia de Poblet*, Barcelona 1948, pàgs. 237-238.

19. Ibid, pàg. 237.

20. A. Altisent, *Història de Poblet*, Abadia de Poblet, 1974, pàg. 503.

Quina fou aquesta moneda, que fins ara no ha estat identificada?. El fet que fos de plata i que portés les armes reials demostra que no era pas moneda local i que probablement era homologable a la moneda castellana del moment. Certament, en cas contrari, si hagués estat moneda de tipologia catalana hauria tingut les estampes dels croats i no hauria dut pas les armes reials. Per tant cal suposar que Poblet va emetre peces castellanes de plata, probablement peces de dos o de quatre rals. Cal recordar que també Lleida havia batut moneda de tipologia castellana en aquest moment²¹ i que igualment serien d'aquesta filiació les peces de quatre rals que va fer Girona el 1653. Aquestes darreres sí que són conegudes i porten, com a tret diferencial la llegenda GERVND A FIDELISS(ima), però en canvi les de Lleida, encara desconegudes, no sembla pas, pel context documental, que tinguessin elements tant clars d'identificació.

El més probable és que les peces d'argent de Poblet fossin peces castellanes de dos o quatre rals amb la marca PO, de la mateixa manera que les fetes a Madrid portaven les lletres MD nexades. Com que la moneda castellana d'aquest període no ha estat mai ben sistematitzada, és molt probable que si s'han conservat exemplars de Poblet hagin passat desapercebuts. En qualsevol cas les emissions d'aquest moment tenen un caràcter completament diferent que les peces locals que va emetre a mitjans del segle XVI i que abans hem comentat.

Pel que fa a la tercera notícia, també es presenten alguns problemes previs. D'una banda és ben sabut que durant la Guerra dels Segadors la política monetària dels pobles es reorientà, en termes generals, vers la fabricació de tipus homologables amb els de Barcelona, és a dir, les peces de tipologia de cinc rals i cinc sous en la plata i els sisens d'aram i també els diners en el numerari de baix valor. En tot cas, tornaren als senyals de tipus local després de la contesa com és el cas, per exemple, de Bellpuig. Per tant, la menció del 1647 que aporta Fort i Cogul sembla una mica extemporània. Cal tenir present, d'altra banda, que les notícies que tenim d'emissions a Valls, Siurana, Montblanc, Prades i Poblet, són totes anteriors a la Guerra dels Segadors i que en el context, geogràfic en que es troba el monestir, només Reus sembla que va seguir fent emissions amb posterioritat. Darrerament X. Sanahuja ha assenyalat aquestes dificultats i arriba a dubtar de l'existència real de la notícia, tot preguntat-se si no serà una mala lectura de la ja coneguda d'Antic Roca, en la qual ja hi consten tots els pobles esmentats per Fort i Cogul.²²

21. A. Hernández Palmés, *Historia documental de las monedas leridanas acuñadas durante la guerra dels Segadors (1640-1659)*, Lleida, 1984. doc. 66, pàg. 328. Monografia tretada de *Les terres de Lleida al segle XVII*. El recull documental es del màxim interès, però cal anar en compte amb les interpretacions que en fa l'autor, sobretot de les monedes encunyades: en la major part dels casos es tracta de projectes no realitzats.

22. X. Sanahuja, "La moneda municipal a la Selva del Camp (segles XVI i XVII)" *Gaceta Numismàtica*, en premsa.

Certament, estem d'acord amb les reserves de Sanahuja pel que fa a la cronologia que dona aquell autor, però ens costa de creure la confusió amb la notícia d'Antic Roca. D'una banda, Fort i Cogul assenyala que ha tret la notícia de les Actes dels Consells de l'Arxiu municipal de la Selva del Camp i ens dona el dia exacte: 14 d'octubre de 1647. D'altra banda, sembla impossible que s'inventés el text de l'acord, força semblant a d'altres de cronologies properes i de contingut molt semblant als que coneixem per a La Selva i per a d'altres poblacions. És cert que Sanahuja diu que ha resseguit les Actes del Consell de la Selva i que no hi ha trobat aquesta anotació ni en el dia esmentat ni en cap altre, però tampoc és impossible que hi hagi papers solts, ara perduts o fora de lloc.

Com a conclusió: nosaltres estem convençuts que Fort i Cogul no pogué caure en una confusió tant gran, però sí que és possible que hi hagi alguna errada en la data. Com que l'autor esmentat també diu que aquest acord és del segle XVII, ens inclinem a creure que potser cal suposar-lo del 1617, més que no pas del 1647. Recordem que el 1611 la vila de La Selva va fer una àmplia emissió de moneda local.²³ Encara que l'any 1612 es va veure obligada a retirar la moneda perquè no tenia acceptació, novament la va posar en circulació el 1614 fixant els valor de les peces a la quarta part del que havien tingut, és a dir que les passà de valdre un diner a un quart de diner o puges.²⁴ En aquestes circumstàncies no seria estrany un nou rebuig i, de fet, consta també que el 1712 hi havia en el dipòsit municipal una partida de monedes locals obrades, probable resultat d'una segona retirada.²⁵

En qualsevol cas, si tenim present que Reus, per exemple, havia anat fent emissions el 1556, el 1599, el 1611 i el 1629 i coneixem diferents tipus de Montblanc, que mostren ésser de cronologies diferents, el més probable és que també Poblet anés fent emissions regulars, almenys des del 1564, sens que res impedeixi que ja en fes en cronologies anteriors.²⁶

A mesura que tenim un coneixement més exacte dels amonedaments locals i que es van descobrint nous tipus, es fa evident que la majoria de poblacions varen anar emetent diferents tipus de peces locals durant una àmplia cronologia que sol començar al segle XV i que es clou, o bé el 1612, ran de l'aparició de l'ardit, o bé amb la Guerra dels Segadors.²⁷ En termes generals podem dir que són escasses les poblacions emissores anteriors al segle XV i molt més escasses encara les que varen seguir emetent numerari local després del 1652.

23. M. Crusafont, *La moneda*.. op. cit. pàg. 279.

24. X. Sanahuja, "La moneda.." op. cit. docs. 22 i 24.

25. Ibid, doc. 26.

26. La menció d'Antic Roca no marca pas un inici sinó l'evidència d'una moneda en circulació. Pel que fa a les emissions de Reus i Montblanc vegeu M. Crusafont, *La moneda*.. op. cit i també les dues ampliacions publicades a *Acta Numismàtica* 24 i 27, especialment la darrera.

27. Vegeu M. Crusafont, *La moneda*.. op. cit. i les ampliacions mencionades.

Podem, doncs, assegurar que Poblet feu numerari local i que disposem almenys de dues notícies d'aquest fet, una del 1564 i una altra que probablement cal situar als inicis dels segle XVII.

TIPUS MONETARIS ATRIBUÏTS FINS ARA A POBLET

En el nostre llibre sobre la moneda local varem plantejar algunes hipòtesis d'atribució que fins ara no han pogut però trobar una confirmació clara.

D'una banda havíem proposat l'atribució d'unes peces incuses que porten com a únic tipus una P gòtica dins d'un cairó. De l'altra havíem assenyalat uns coures contramarcats amb un escudet apuntat que conté igualment una P gòtica. Certament en l'un i l'altre cas es podia suposar que la P volgués expressar la contracció PO que apareix sovint en la heràldica abacial des del temps de l'abat Caixal (1526-1531), com és ben visible en els segells i també en les rajoles de paviment de Manises que ornaren el monestir.²⁸ Però també podria ésser que l'al·lusió a Poblet es resolgués en una sola P com sembla que podem llegir en alguns atuells ceràmics publicats per Altisent i que situa als segles XIV o XV.²⁹ Altisent apunta que els signes volguessin designar el lloc d'ús de cada atuell, però ja és casual que dels sis exemples que aporta quatre tinguin un dibuix que sembla clarament una P o una Q, en forma de P girada.³⁰ Atuells molt semblants, de procedència montserratina porten per tipus una serra.³¹

En qualsevol cas, la manca de notícies documentals més explícites o de troballes reiterades d'aquestes peces en l'entorn del monestir no ens permeten d'anar més enllà. En poblacions properes a Poblet es varen batre incuses a Reus, Montblanc o La Selva del Camp i senyals d'aram a Tarragona. Per tant, és possible que ambdues peces siguin de Poblet, però de moment no hi ha manera de demostrar-ho.

UN PLOM INÈDIT DE POBLET

Descrivim a continuació i il·lustrem també en fotografia una moneda de plom inèdita que, sens dubte, correspon a Poblet:

28. M. González Martí. *Cerámica del Levante Español*, vol. II, Barcelona 1952, pàgs. 689-700.

29. A. Altisent, *Història...* op. cit, lám. enfront de la pàg. 369.

30. Els dibuixos d'aquesta serie ceràmica solen ésser de molta tosquetat.

31. Vistos al Museu i dipòsit del Monestir de Montserrat. A voltes hi ha la muntanya, molt elemental, i la serra, però sempre tot molt més mal dibuixat que a les rajoles de paviment com les que publica G. Martí, *Cerámica...* op. cit, pàgs. 700-702..

Senyal de plom:



a/+MANDAT(V)....

Escut amb les lletres PO superat de bàcul i sudari cistercenc dins una orla líneal.

r/(sense llegenda)

Escut una mica més gran amb una porta, superat igualment del bàcul i el sudari cistercencs.

pes: 8,3 grams

Ø: 26 mm

Inèdit

Com sol passar en les monedes de plom, l'oxidació ha malmés la superfície de la peça, de manera que es fa molt difícil la interpretació de les lletres i impossibilita completar-ne la lectura.

L'escut amb les lletres PO i els seus aditaments abacials evidencien la pertinença de la peça a Poblet. Efectivament, aquestes dues lletres PO com a al·lusió a Poblet apareixen reiteradament, com ja hem assenyalat, en els escuts dels abats a partir de Caixal (1526-1531) tal com és visible en escuts de pedra o en rajoles de paviment importades de Manises i que s'han trobat en el monestir.³² També trobarem les lletres PO en molts dels segells que els abats empraven per a autenticar documents.³³

L'escut amb una porta al revers ens situen ben clarament en els temps de l'abat Porta (1502-1526), que emprava aquesta heràldica.

En conseqüència la peça té una cronologia ben clara i correspon, aproximadament, al primer quat del segle XVI. No tindria res d'estrany que la menció d'antic Roca, que és del 1564, es referís a peces com la que presentem.

De tota manera, no es pot fer la identificació d'una manera indubitable perquè hi ha alguns inconvenients.

Ja hem comentat abans que les emissions locals solien sorgir d'iniciatives municipals. Fins i tot algunes sèries monetàries com ara les de Ponts o Almenar, que s'i-

32. Fins a l'abat Porta apareix la heràldica sola i a partir de Caixal aquesta s'associa amb les lletres PO. Vegeu G. Martí, *Ceràmica*.. op. cit.

33. Ferran de Sagarra, *Sigil·lografia*.. op. cit, vol.III.

niciaren amb emissions fetes per particulars i per concessions reials, acabaren essent municipalitzades. Pel que fa a poblacions de domini eclesiàstic com ara La Seu d'Urgell o Gratallops, és clar que el senyor eclesiàstic va donar l'autorització, però les emissions les feien els municipis. A Gratallops, autoritzats per Escaladei, gravaren exclusivament a la moneda les armes de la vila. A la Seu d'Urgell, també hi posaren les armes municipals, però superades per les armes del bisbe del moment, encara que en algunes emissions tardanes sembla que dominen les armes del bisbe. Malgrat tot, la llegenda diu sempre CIVITAS URCELLINA i, per tant, es fa ben palesa l'entitat que va fer i és va responsabilitzar de l'emissió.³⁴

En aquest cas, la peça sembla al·ludir exclusivament a Poblet, més que no pas a alguns dels municipis que tenia dins els seus dominis.

D'altra banda, coneixem unes curioses peces de caràcter benèfic que bateren conjuntament el municipi de Perpinyà i els bisbes d'Elna-Perpinyà amb la llegenda SUBSIDIUM EGESTA (tis), que tenen força parentiu formal amb el senyal de Poblet que hem descrit més amunt.

En conseqüència, podem concloure que la peça és de Poblet i que no hi hauria raó per dubtar que fos moneda local pel fet d'ésser de plom, perquè també a Prades o a Montblanc es varen obrar monedes locals en aquest metall.³⁵ Però subsisteix algun dubte pel que fa a l'entitat emissora. No havent-hi antecedents d'emissions locals amb tipologia exclusiva del senyor eclesiàstic, es fa difícil d'assegurar que la peça sigui una moneda local. També podria ésser un plom benèfic, com el de Perpinyà, o algun altre tipus de senyal d'ús intern com molts altres signes monetiformes que avui coneixem.³⁶

Certament no és pas impossible que Poblet fes una moneda local per a circular dins tot el seu àmbit d'actuació i dominis. Fins i tot sembla que ens portaria aquí la menció de monedes "del monestir de Poblet" que trobem a antic Roca i a l'acord de la Selva. Però si fos així seria un cas únic i excepcional que convindria poder confirmar per alguna altra via.

Es un llàstima que no puguem fer una lectura completa de les lletres de l'anvers, que potser ens donaria noves llums. Es fa difícil una interpretació de la part que hem pogut transcriure, sobretot perquè fins i tot aquest fragment llegible no es pot donar com a segur.

Hem avançat, doncs, una mica, car ara tenim una peça monetiforme que correspon, ben segur, a Poblet. Que sigui una moneda de curs públic, com ho eren les peces locals, no es pot encara assegurar.

34. Vegeu M. Crusafont, *La moneda*, op. cit. i a les poblacions esmentades.

35. Ibid i a l'ampliació publicada a *Acta Numismàtica* 27.

36. M. Crusafont-J. Labrot-B. Moll, *Plomos y jetones de la Península Ibérica*, Barcelona-Madrid 1996.